

نگاهی به روابط اردوغان با عربستان سعودی از قتل خاشقجی تا به امروز

عربستان سعودی از نزدیکی ترکیه با ایران به شدت هراس دارد و با وجود اقدامات اردوغان علیه ولیعهد سعودی، به جای تقابل مستقیم با دولت ترکیه به دنبال سرنگونی نرم حکومت اردوغان و روی کار آمدن دولت ضد ایرانی در ترکیه است.

به گزارش آران نیوزبه نقل از گروه بین الملل **خبرگزاری تسنیم**، قتل جمال خاشقجی به عنوان حادثه ای در سطح منطقه ای شناخته می شود که به نقطه عطف روابط بین ترکیه و عربستان سعودی تبدیل شده است.

جمال خاشقجی که دارای روابط حسنه با غرب و اجازه اقامت در آمریکا و نویسنده روزنامه واشنگتن پست بود و به عنوان فردی برخاسته از درون نظام سعودی شناخته می شد و در بهترین حالت می شد او را مخالفی معتدل محسوب کرد، به دستور مستقیم سران عالی رتبه سعودی و به دست گروهی 15 نفره که از عربستان آمده بودند در کنسولگری عربستان در استانبول به قتل رسید و بعد از آن سه به نسبت کردن حسدش، تأثیر، سزا و عمقه، در مناقشات منطقه ای و جهان داشت. تعداد کمی از تحلیلگران پیش بینی می کردند که رجب طیب اردوغان رئیس جمهور ترکیه کمپین جهانی در محکومیت قتل خاشقجی به راه بیندازد و آن را به یک باره به تیر یک **اخبار** جهان تبدیل کند.

در آن دوره تنش بین آنکارا و واشنگتن به خاطر حبس آندره برونسون کشیش آمریکایی به اوج خود رسیده بود و دولت ترکیه با افزایش نرخ دلار و بحران اقتصادی دست و پنجه نرم می کرد و اردوغان از این فرصت استفاده کرد و شخصاً مدیریت کمپین محکومیت قتل جمال خاشقجی در سطح جهان را بر عهده گرفت.

اردوغان با دعوت از سازمان های بین المللی خواستار شفافیت در قتل شد که به خوبی می دانست محمد بن سلمان، ولیعهد سعودی، مستقیماً در آن دست داشت.

بر اساس خبری که روزنامه نیویورک تایمز در تاریخ 22 اکتبر فاش کرده است، خالد بن فیصل نماینده ویژه شاه سعودی برای بستن پرونده قتل جمال خاشقجی به ترکیه پیشنهاد داده بود که علاوه بر کمک های مالی و سرمایه گذاری کلان در این کشور، تحریم های قطر را نیز به حالت تعلیق درآورد.

در این دوره گفتگو و مذاکرات تلفنی اردوغان با ملک سلمان و محمد بن سلمان ولیعهد سعودی صورت گرفت اما اردوغان، راضی نشد که در خصوص این پرونده قتل، عقب نشینی کند.

برخی ها این اقدام اردوغان را این گونه تحلیل کردند که دولت ترکیه به خاطر زندانی کردن گسترده روزنامه نگاران، دانشگاهیان و سیاستمداران با فشارهای بین المللی مواجه بود و برای کاهش این فشارها و ترمیم پرستیژ خود در سطح جهان، پرونده قتل جمال خاشقجی را شخصاً پیگیری می کرد و در محکومتش، کمترین به راه انداخت.

اما بسیاری از کارشناسان بین المللی هدف اصلی اردوغان از این اقدام را تحت تأثیر قرار دادن دونالد ترامپ، رئیس جمهور آمریکا عنوان کردند.

استراتژی اردوغان این گونه بود که می خواست هم تنش های ایجاد شده بین آنکارا-واشنگتن را به خاطر حبس کشیش آمریکایی کاهش دهد، هم بحران اقتصادی ترکیه را از طریق بهبود روابط اقتصادی بین دو کشور حل کند و هم محمد بن سلمان را تضعیف کند چراکه وی علاوه بر اینکه به عنوان رقیب جدی اردوغان در منطقه و جهان اسلام مطرح بود از حمایت کامل دونالد ترامپ بهره می برد.

اردوغان با وجود اینکه توانست حمایت رسانه های جهان را در کمپینی که در محکومیت قتل خاشقجی به راه انداخته بود به دست آورد اما نتوانست دونالد ترامپ را به نقطه مدنظر خود هدایت کند.

ترامپ در دوره ای که مسئله قتل جمال خاشقجی به اوج خود رسیده بود و کل جهان آن را محکوم می کرد، علاقه ای برای اظهارنظر صریح در این خصوص نشان نداد و فقط پیام داد که این مسئله را از نزدیک پیگیری می کند و برای این کار مایک پومپئو وزیر امور خارجه آمریکا و جینا هسپل رئیس سازمان سیا را به ترکیه فرستاد.

اردوغان در دوم نوامبر همان سال با تحریر مقاله ای در واشنگتن پست با موضوع قتل جمال

خاشقجی، حملات تندی علیه حکومت سعودی و ولیعهد جوان این کشور وارد کرد و تلاش کرد تا از افکار عمومی آمریکا برای فشار به ترامپ به منظور موضع گیری صریح در خصوص این قتل استفاده کند.

از طرف دیگر اردوغان با انتشار فایل های صوتی منتسب به جنایت خاشقجی در کنسولگری عربستان، تلاش کرد سازمان ملل و شورای امنیت را وارد این پرونده کند.

اما روند کار مطابق پیش بینی های اردوغان پیش نرفت و مایک پومپئو وزیر امور خارجه آمریکا به صراحت اعلام کرد: ایالات متحده آمریکا دارای روابط بسیار مهم استراتژیک، اقتصادی و امنیتی با عربستان سعودی است و به این روابط ادامه خواهد داد.

روزنامه واشنگتن پست در 16 نوامبر در خبری که منتشر کرد به نقل از سازمان سیا مدعی شد که محمد بن سلمان ولیعهد عربستان سعودی در یشت برده قتل جمال خاشقجی قرار دارد.

اما کاخ سفید در 20 نوامبر بیانیه ای در این خصوص منتشر کرد و با رد ادعای دست داشتن ملک سلمان و محمد بن سلمان در قتل جمال خاشقجی، اعلام کرد: محمد بن سلمان چه از ماجرای قتل خاشقجی خبر داشته و چه خبر نداشته باشد، عربستان سعودی یکی از مهم ترین متحدان ایالات متحده آمریکا برای مقابله با ایران است. به همین خاطر به همراه اسرائیل و دیگر متحدان واشنگتن در منطقه برای حفظ منافع اقتصادی مان به اتحاد باثبات با عربستان سعودی ادامه خواهیم داد.

دونالد ترامپ در 22 نوامبر با انتقاد از گزارش سازمان سیا در مورد قتل جمال خاشقجی از محمد بن سلمان حمایت کرد و آگاه و عدم آگاه و از این حمایت را مسئله مهم ندانست.

جرارد کوشنر داماد ترامپ و معمار روابط نزدیک محمد بن سلمان با دونالد ترامپ در دهم دسامبر با انتشار بیانیه ای اعلام کرد: ایالات متحده آمریکا از تمرکز بر روی مسئله قتل جمال خاشقجی منصرف شده است و از تمام ظرفیت های خود برای سازش و صلح اسرائیل با فلسطین استفاده خواهد کرد.

حکومت عربستان سعودی که حمایت تمام و کمال آمریکا را دریافت کرده بود، بسیاری از درخواست های ترکیه از حمله تحویل و محازات 10 تن از عاملان اصلی قتل خاشقجی را رد کرد.

برخلاف میل اردوغان، محمد بن سلمان ولیعهد عربستان به همراه عبدالفتاح سیسی رئیس جمهور مصر به بازماندگان اصلی ترامپ در منطقه برای حفظ منافع آمریکا و امنیت اسرائیل، تندبا شدند.

ترامپ از این ظرفیت استفاده کرده و با وجود واکنش های بین المللی، اقدام به جابجایی سفارت آمریکا از تل آویو به قدس اشغالی کرد و عربستان سعودی را به همراه امارات متحده عربی به متحدان اصلی اسرائیل در منطقه تندبا کرد.

نزدیکی رئیس جمهور آمریکا با رهبران عربستان سعودی، مصر و امارات متحده امارات باعث شد که علی رغم موضع رسمی آمریکا در خصوص تحولات شرق لیبی، ترامپ به صورت تلفنی با ژنرال «خلیفه حفتر» (مورد حمایت مصر، عربستان و امارات) تماس بگیرد و از حمایت کند.

ماه پیش زمانی که نیروهای دولت وفاق ملی لیبی (مورد حمایت ترکیه) توانستند مرکز شهر «غریبان» واقع در شمال غرب این کشور را از کنترل نیروهای ژنرال «خلیفه حفتر» خارج کنند، مقادیر زیادی سلاح آمریکایی کشف شد که از طرف امارات متحده عربی در اختیار نیروهای حفتر قرار گرفته بود اما آمریکا واکنش به این گونه خبرها نشان نداد.

در عین حال نقش مهم آمریکا در تحولات اخیر سودان که برخلاف منافع ترکیه و بر اساس منافع مصر، عربستان و امارات صورت گرفته است از نزدیکی ترامپ با سیسی، بن سلمان و بن زاید حکایت دارد.

در حال حاضر قضیه قتل خاشقجی هر چه قدر هم کمرنگ شده باشد اما اردوغان تلاش می کند در هر فرصتی آن را یادآوری کرده و زنده نگه دارد و همین مسئله به مذاق عربستان سعودی خوش نمی آید و آن ها هم با استفاده از قدرت رسانه ای خود درصدد تحریم کالاهای ترک و سفرهای توریستی به این کشور هستند. به طوری که بر اساس اطلاعات رسمی وزارت گردشگری ترکیه، میزان توریست های سعودی در 5 ماهه نخست سال جدید میلادی نسبت به مدت مشابه با کاهش 30 درصدی مواجه شده است.

رسانه های سعودی روزانه برنامه هایی با محتوای «دزدیده شدن پاسپورت توریست ها در ترکیه»، «بدقولی پیمانکاران ترک در تحویل خانه های خریداری شده توسط خارجی ها»، «اعمال رفتارهای نژادپرستانه ترک ها نسبت به عرب ها» و ... علیه ترکیه تولید و منتشر می کنند.

این رسانه ها به همین مقدار هم اکتفا نکرده و کمپین های تحریم کالاهای ترک، تحریم سفر به ترکیه و حتی تحریم تماشای سریال های ترک (به عنوان قدرت نرم ترکیه) در دستور کار خود قرار

داده اند.

البته کارشناسان سعودی معتقدند که عربستان سعودی از سلاح اصلی خود علیه ترکیه خود یعنی عدم سرمایه گذاری در این کشور استفاده نکرده است و حتی میزان سرمایه گذاری عربستان در ترکیه نسبت به سال‌های گذشته افزایش هم داشته است.

بدون شک حکومت سعودی از ایجاد تقابل و تنش مستقیم با ترکیه اجتناب می‌کند و حداقل به مانند امارات متحده عربی و مصر عمل نمی‌کند و ظاهر را حفظ و اقداماتش را در پشت پرده انجام می‌دهد، چراکه به خوبی می‌داند که تبدیل کردن ترکیه به دشمن برای عربستان می‌تواند راه را برای قدرتمند شدن روابط آنکارا-تهران باز کند.

عربستان سعودی به این نتیجه رسیده است که تحولات در کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس و آسیای غربی به نفع ایران تمام خواهد شد. ایرانی که رقیب جدی عربستان از یمن تا کویت، از بحران تا عراق و عمان است و هرگونه تغییر رژیم در این کشورها به معنای درآمدن زنگ خطر برای تغییرات در عربستان است. به همین خاطر از نزدیکی ترکیه با ایران به شدت هراس دارد و با وجود اقدامات اردوغان علیه ولیعهد سعودی بسیار سنجیده عمل می‌کند و به جای تقابل مستقیم با دولت ترکیه به دنبال سرنگونی نرم حکومت اردوغان و روی کار آمدن دولت ضد ایرانی در این کشور است.

**نویسنده: حمید قدسی، آذر
کارشناس مسائل ترکیه**